

Ivan Lovrić - prvi hrvatski istraživač spilja

BRANKO JALŽIĆ

Najstariji poznati zapisi o čovjekovom nastojanju da upozna i objasni prirodu podzemnih prostora našega krša datiraju s kraja 17 stoljeća. Oni potječu od ljubljčanina Ivana Vajharda Valvazora koji je 1689. godine u djelu »Slava Vojvodine Kranjske« objelodanio rezultate i dojmove sa svojih istraživačkih pohoda u više desetaka spilja, među kojima i nekoliko iz hrvatskoga krša.

Od tog vremena sve do pojave poznate knjige »Viaggio in Dalmazia« talijanskog putopisca Alberta Fortisa, tiskane u Veneciji 1774. god, nemamo pisanih tragova o bilo kakvim speleološkim istraživanjima naših spilja i jama. U ovom radu, presudnom za početak hrvatske speleologije, autor je opisao u poglavlju »Podzemno putovanje« obilazak jedne od spilja nad izvorima Cetine, danas poznate kao Rudelića pećina.

Fortisova knjiga zatekla je u Mlecima i mladog Hrvata Ivana Lovrića, koji se ondje nalazio na školovanju. Rođen u Sinju, Lovrić je vjerojatno već za rane mladosti, kao dijete imućne obitelji, obišao Cetinski kraj što mu je kasnije pomoglo da u Fortisovom djelu uoči pojedine netočnosti u opisu svog zavičaja. Lovrić se osjećao pozvanim da ispravi Fortisove pogreške, i nakon povratka u domovinu poduzima nekoliko putovanja dolinom Cetine. Obilazeći predjele uz Cetinu prvenstveno traži sigurnu potvrdu svojih sumnji u istinitost pojedinih Fortisovih napisa, obavljajući pritom, što je najvažnije, i vlastita istraživanja nepoznatih prirodnina. Rezultate svoga rada objavio je (Venecija 1776. god) u knjizi »Osservazioni sopra diversi pezzi del viaggio in Dalmazia del signor abate Alberto Fortis coll'aggiunta della vita di Socivizza«.

Za povijest hrvatske speleologije od važnosti je početni dio knjige, gdje autor na temelju vlastitih istraživanja daje opise dviju nepoznatih Cetinskih spilja, od kojih se ističe onaj o spilji nad prvim izvorom Cetine, danas poznatoj kao Gospodska pećina. Osim realnog prikaza morfologije podzemnih prostora, u opisu ove spilje naći ćemo i autorova razmišljanja i, uglavnom, pravilno tumačenje prirode nekih pojava i predmeta s kojima se susreo pri istraživanju. Tako je u više redaka opisan postanak i građa sigastih tvorevina, prvenstveno stalaktita i stalagmita, porijeklo podzemnih voda, životinjskih kostiju, zacrnjenja (čade) na stijenama i stropu, te gradnje zidova u prednjim djelovima spilje. U namjeri da što bolje upozna ovu spilju i dospije do podzemne rijeke, o kojoj je toliko čuo od žitelja tamošnjih sela, savladao je i 17 metara duboku strminu niz koju se dao spustiti vezan na užu. Podzemna Cetina onemogućila je Lovri-

ću napredovanje; zbog straha svojih pratioca morao je prekinuti daljnja istraživanja i vratiti se na površinu.

Nedugo poslije, 1777. godine prekinula je prerana smrt Lovrićev život, zbog čega je uglavnom i njegovo jedino djelo, tiskano na talijanskom jeziku mnogima ostalo nepoznato.

Koliko je uspješan i kompleksan bio njegov speleološki rad najbolje govori činjenica da je ovu spilju obišlo više speleologa, među kojima i nekoliko naših poznatih istraživača (Girometta, Margetić, Poljak), a da nitko od njih nije imao što dodati Lovrićevu radu.

OSSEVAZIONI DI GIOVANNI LOVRICH

S O P R A

DIVERSI PEZZI DEL VIAGGIO

I N

D A L M A Z I A

D E L S I G N O R

ABATE ALBERTO FORTIS
COLL'AGGIUNTA DELLA VITA

D I

S O C I V I Z C A

A S U A E C C E L L E N Z A

M A F F I O A L B R I Z Z I

G R A V I S S I M O S E N A T O R E V E N E T O .

His, quae narrata sunt non debemus cito credere: multi ementuntur ut decipiant, multi quia decepti sunt. Sen. de ira.

I N V E N E Z I A , M D C C L X X V I .

P R E S S O F R A N C E S C O S A N S O N I .

C O N L I C E N Z A D E S U P E R I O R I .

Ovo značajno djelo hrvatske speleologije potaklo je speleologe Speleološkog odsjeka PD »Željezničara« da nastave započeta istraživanja spilja oko izvora rijeke Cetine i tako ožive sjećanje na prvog hrvatskog istraživača spilja Ivana Lovrića.

LITERATURA

Božičević, S., 1971, Razvoj speleoloških istraživanja dinarskog krša, Simpozij o zaštiti prirode u našem kršu, JAZU, 45—62, Zagreb.
 Gjiivoje, M., 1954, Prilog historijatu speleologije u Hrvatskoj, Speleolog, br. 2, 49—51, Zagreb.
 Hirc, D., 1905, Prirodni zemljopis Hrvatske I, 1—721, Zagreb.
 Jalžić, B., 1973, Gospodska pećina na izvoru Cetine, Naše planine, 9—10, 199—201, Zagreb.

Lovrić, I., 1776, Osservazioni sopra diversi pezzi del viaggio in Dalmazia del signor abate Alberto Fortis coll' aggiunta della vita di Socivizza, Venecija, (Prijevod na hrv., izd. Jugosl. akad., 1—213, Zagreb, 1948).
 Poljak, Z., 1973, Dva stoljeća hrvatske speleologije, Naše planine, 9—10, 193—195, Zagreb.

IVAN LOVRIĆ, LE PROMOTEUR DE LA SPELEOLOGIE EN CROATIE

par Branko Jalžić

L'année 1976 a marqué le bicentenaire que le livre »Oservazioni sopra pazzi del viaggio in Dalmazia del signor abate Alberto Fortis coll'aggiunta della vita di Socivizza«, par Ivan Lovrić a été publié en Venise.

Dans le texte d'introduction l'auteur porte les recherches des grottes ignorées dans la vallée de Cetina faites par lui-même, en y décrivant des formes et phénomènes karstiques d'une réalité de prospecteur attentif.

C'est le premier document écrit par un Croate sur la spéléologie en Croatie.

IVAN LOVRIĆ — THE PIONNER OF SPELEOLOGY IN CROATIA

by Branko Jalžić

The year 1976 marked the bicentennial since the book »Oservazioni sopra pezzi del viaggio in Dalmazia del signor abate Alberto Fortis coll'aggiunta della vita di Socivizza« by Ivan Lovrić had been published in Venice.

The introductory part brings the initiation of speleology in Croatia. It is the first relevant report written by a Croat, based on his own explorations made in the intact caves of the Cetina area.

The author refers to the origin and development of the investigated karst forms with a strong sense of reality.

Rezultati nekih novijih geoloških istraživanja u spilji Veternici*

LJERKA PANUŠKA I TIHOMIR MARJANAC

Tijekom 1975., 1976. i 1977. godine članovi SO PD »Željezničar« i studenti geologije na PMF u Zagrebu Vladimir Bermanec, Ljerka Panuška i Tihomir Marjanac vršili su terenska geološka istraživanja u Veternici, u okviru izrade radova za Prvomajski natječaj Sveučilišta u Zagrebu. Predmet promatranja bile su geološke strukture, petrološki sastav stijena i njihov fosilni sadržaj.

Za rad izrađen 1976. godine provedene su kemijske analize stijena i dobiveni slijedeći rezultati:

1. stijena nasuprot »Kamenog slapa«:

78,15%	CaCO ₃
16,95%	MgCO ₃
2,23%	netopljivo
2,67%	topljivo
100,00%	

2. stijena sa ulaza u »Odvodni kanal«:

68,83%	CaCO ₃
28,68%	MgCO ₃
2,32%	netopljivo
0,17%	topljivo
100,00%	

3. siga »Kameni slap«:

94,19%	CaCO ₃
1,7%	netopljivo
4,11%	topljivo
100,00%	

U topljivom dijelu kvalitativno je bilo utvrđeno željezo i mangan. Analize je proveo Vladimir Bermanec. Prema usvojenoj klasifikaciji, prve dvije analizirane stijene predstavljaju dolomitične vapnence.

* Za ovaj rad, koji je izrađen 1976. godine, autori su nagrađeni drugom nagradom.